

Дворазовий олімпійський чемпіон Олександр Шапаренко:

«За те,
що присвятив перемогу
в Мюнхені донечці,
мене викреслили
з нагородного списку»

ДОСЬЄ «УК»

Олександр ШАПАРЕНКО. Народився 1946 року в селищі Степанівка на Сумщині. Закінчив Київський інститут фізкультури. Упродовж 15 років — капітан збірної СРСР з веслування. Тривалий час тренував веслувальників в Іспанії й очолював там спортивну школу. Був тренером збірної України з веслування.

Живе в Києві, бере активну участь у спортивному та громадському житті. Віце-президент Асоціації ветеранів спорту України. Кавалер українських орденів та володар премії «За найкращі спортивні досягнення» Асоціації спортивних журналістів Іспанії і «DELFO» асоціації AMIGOS DEL DEPORTE. Входить у десятку кращих спортсменів України ХХ століття. 1972 року, коли вибором друге олімпійське «золото», у країні Султанат Оман вийшла друком поштова марка, присвячена рекордам сумчанина. Такої честі не було удостоєно жодного спортсмена-веслувальника. Марка стала філателістичною рідкістю, її високо цінують на світовому ринку.

Дворазовий олімпійський чемпіон, срібний призер Олімпіади-1968, 7-разовий чемпіон світу, 5 — Європи, 23 — СРСР.

Фаїни Мельник — видатної металниці диска. Чому?

— Про Фаїну нічого сказати не можу, а ось мені не пробачили необережних слів в інтерв'ю одній із закордонних газет. На запитання «Кому я присвятив свою перемогу?» чесно відповів, що рідній донечці, якій виповнився рік. А треба було: «всіма шановному генеральному секретареві ЦК КПРС і рідній партії».

Про це дізнався пізніше, коли один із моїх добрих знайомих розповів, що ті слова помітили «нагорі» і моє прізвище викреслили із нагородного списку.

по команді веслувальників перед загсом вишикували живий коридор з десятків весел. Подібного видовища тоді ніхто не бачив — навіть ті, хто вас розписував, виходили дивитися на такий орнамент.

— Що правда, то правда. А гостей було майже 250. Весілля тривало кілька днів. Добре пам'ятаю їдальню заводу імені Фрунзе, яку орендували, вітання з усіх куточків СРСР від спортсменів, друзів і звичайно ж, малюнок з весел, я нам організували.

Нині ми з Аллою на пенсії, виховуємо 13-річну онуку Сашу, Оленчину доньку. Дружина тривалий

У 1960—1970-х роках слава про Олександра Шапаренка линула континентами земної кулі. Його фотознімки обійшли всі відомі друковані видання світу, йому аплодували мільйони спортивних уболівальників. Це він приніс світову славу Сумам, переконливо довівши, що й тут, за сотні кілометрів од гомінких столиць і великих міст, можна досягати найвищих спортивних вершин.

Олександр Максимович часто навідується до рідного міста, з яким його пов'язують не тільки родинні стосунки, а й спортивні справи. В один із таких приїздів він відповів на запитання «УК».

кожен свій приїзд до Сум ви неодмінно навідуєтеся на береги Псла, який колись дав вам путівку у велике спортивне життя. Що означає для вас ця річка?

— Для мене це найкраща і найрідніша річка, хоч я бачив багато країв і країн. Вона навіює спомини, здебільшого ностальгійні. Чи думав я тоді, вперше сівши у байдарку, що обираю свою спортивну долю? Звичайно, ні.

Нині, проходячи берегами Псла, подумки порівнюю їх із тодішніми. Важка це справа — повертатися в минуле, вдруге пережити те, що ніколи не повернеться.

Не шкодую ні за чим, а тільки впевнився: щось таки є містичне в тому, що я, Водолій за гороскопом, пов'язав свою долю саме з водою. Були моменти, коли життя могло круто змінитися, але цього не сталося. Тож вода для мене — це життя в усіх його сенсах і значеннях.

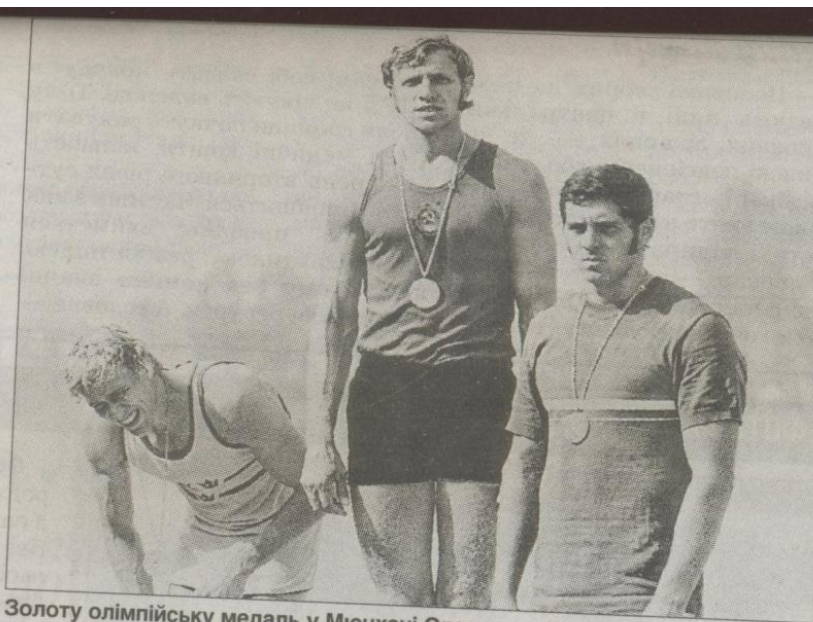
А вперше сів у байдарку наприкінці червня 1959-го — якраз удома на грядці дозрівали перші огірки. Тато і мама відпустили до річки разом з іншими хлопцями, бо дуже мені хотілося записатися у секцію з веслування, яка тоді відкрилася.

Пам'ятаю, що всі мої однолітки, сівши в байдарку, відразу ж перекинулися, бо цей човен надзвичайно хиткий, а я не тільки втримав рівновагу, а й пройшов кілька кілометрів.

Шлях до світових спортивних вершин завжди важкий. Як вважаєте, що стало основою ваших успіхів на водних доріжках?

— Не один раз запитував себе: чому перемагав саме я? Нині впевнений: то була нагорода за старанність, дисциплінованість, максимальну віддачу на тренуваннях. Адже за весь час не пропустив жодного заняття.

Я не обмежувався веслуванням: бігав кроси в лісі, взимку ставав на лижі, самостійно виконував комплекс гімнастичних вправ. За день долав 20—30 кілометрів на веслах,

Золоту олімпійську медаль у Мюнхені Олександр Шапаренко вирвав із рук свого основного суперника шведа Рольфа Петерссона (на знімку зігнутий), випередивши його на 0,29 секунди

але уникав форсажу. Це дало змогу психологічно і фізично грамотно готуватися до відповідальних офіційних стартів.

Звісно, була й частина моїх особистих задатків — зріст, міцні руки. До речі, фізичну силу успадкував від мами Катерини Савеліївни, яка викручувала випрану білизну так, що після неї жодна пральна машина не могла витиснути бодай краплину. Тато Максим Калинович постійно казав: не підведи, синку, ніде і ні в чому, хай про тебе і наш рід кажуть тільки хороше.

Яка з нагород для вас найдорожча і чому?

— Золота олімпійська медаль у Мюнхені 1972 року, коли переміг на дистанції тисяча метрів. Основного суперника шведа Рольфа Петерссона випередив тільки на 0,29 секунди! Лише фотофініш виявив мою мінімальну перевагу. Однак золота медаль одна.

Швед настільки виклався на дистанції, що після фінішу не міг самотійно вибратися з човна. Його під-

няли і під руки вели до п'єдесталу, вколовши знеболловальне. Збереглися знімки, де ми стоїмо разом, і Рольф, напівзігнутий, з останніх сил тримається на срібній сходинці.

Після того заїзду Петерссон жодного разу не сідав у байдарку і не брав весло в руки — отаке спустошення. Через багато років ми зустрічалися у Швеції, я поцікавився, як склалася його спортивна кар'єра, а він сказав просто і коротко: то була остання гонка.

А дорога мені та медаль ще й тому, що 1968-го в Мехіко міг стати чемпіоном в одиночці на тисячу метрів, якби не підступність угорського спортсмена. Той «сів» на мою хвилю і перед фінішем за допомогою спурту на якісь соті секунди обійшов мене. За такі порушення знімають зі змагань, однак тоді Угорщина належала до країн соціалістичного табору, і нам порекомендували не подавати апеляцію.

Після Олімпіади в Мюнхені всі переможці й призери одержали державні нагороди. Окрім вас і

сторінка.
Фото з особистого архіву Олександра ШАПАРЕНКО

— Так, на початку 1990-х я залишився без роботи, а на руках — двоє дітей. Жили тільки на зарплату дружини. Думав уже влаштуватися сторожем на ринку. Але допоміг випадок. На запрошення іспанської сторони у складі офіційної делегації полетів до Мадрида. А там дізналися, що я безробітний, і запропонували посаду головного тренера збірної Іспанії з веслування. Відмовився, оскільки не хотів знову відриватися від сім'ї, а попросив іншу роботу. Була вакансія керівника спортивної школи в містечку Рибадеселля. Погодився. Спершу полетіли туди разом із сином, а згодом приїхали дружина і донька.

За майже півтора іспанських десятиліття вивів школу з аутсайдерів на шосте місце із більш як 130. Активно виступав у різних змаганнях, які проводили у країні. До речі, разом із дітьми.

Цікаво, що один з інтернаціональних чемпіонатів на приз іспанського короля ми виграли вдвох із Максимом: я — серед ветеранів, а він — серед юніорів на 20-кілометровій доріжці. А через кілька років відзначилася донька Олена — вона стала переможцем на 15-кілометровій дистанції для жінок. У моїй київській квартирі на почесному місці стоїть статуетка «За високу траєкторію у спорті», яку привіз за перемогу в тих змаганнях.

До слова, в Іспанії спорту надають величезної уваги. Мене спершу вражало те, що в кожному маленькому містечку чи навіть селі неодмінно є стадіон, плавальний басейн, спортивний зал — одне слово, все, що потрібно для занять фізкультурою. Фінансують таку базу не за залишковим принципом, а як належить.

Ви майже все розповіли про свою сім'ю, яка створилася сорок п'ять років тому в Сумах. Сумчани-ветерани і досі пам'ятають весілля олімпійського чемпіона, як ваші друзі

досліджувала водорості як можливі продукти харчування в космосі. Тоді це була закрита тема.

Певний час ви тренували збірну України. Як оцінюєте нинішній стан справ у цьому виді спорту й чому наша країна втратила ті позиції, які колись мала?

— Справді, нині українським веслувальникам майже нічим хвалитися. Є група справді талановитих і перспективних спортсменів і в столиці, і в деяких обласних центрах — Херсоні, Львові, Одесі, Полтаві, Миколаєві.

Веслування — дуже дорогий і трудомісткий вид спорту. Я бачив байдарки, ціна яких обраховується сумою з багатьма нулями в доларах. Додайте весла, інше спорядження, саму водну базу. Не кажу вже про ту одержимість, з якою спортсмени повинні щодня тренуватися.

Одне слово, це комплекс фінансових, організаційних і моральних чинників. Їх треба об'єднати в одне ціле і працювати. Поки що цього, на жаль, немає. Чому? Я відповісти не готовий.

У Сумах тривалий час витає ідея про створення веслувальної школи, яку ви могли б очолити і повернути Слобожанському краю колишню спортивну славу. Чи можливо це?

— З мого боку — цілком. Із великим задоволенням працював би з юними байдарочниками. Нині це питання на контролі обласної та міської влади, яка зацікавлена у створенні такої школи. Вірю, що незабаром швидка течія Псла прийме перших веслувальників, як прийняла колись мене.

Які ваші мрії й побажання читачам «УК»?

— Щоб в Україні якомога швидше настав мир, бо наш народ вартий щасливого і заможного життя.

Олександр ВЕРТІЛЬ,
«Урядовий кур'єр»